

NOTA BREU

Nous o interessants Ptinidae (Coleoptera) per a Catalunya

New or interesting Ptinidae (Coleoptera) from Catalonia

Amador Viñolas* & Josep Muñoz-Batet*

* Museu de Ciències Naturals de Barcelona. Laboratori de Natura. Col·lecció d'artròpodes. Passeig Picasso s/n. 08003 Barcelona.

Autor per a la correspondència: Amador Viñolas. A/e: av.rodama@gmail.com

Rebut: 04.03.2022. Acceptat: 12.03.2022. Publicat: 31.03.2022

Durant l'any 2021 es va dur a terme un estudi sobre la fauna de coleòpters en un bosc de *Pinus uncinata* Raymond ex A.DC, situat a la Baga de Ventallola, terme municipal de Setcases, comarca del Ripollès (Girona) a una altitud de 1950 m (Fig. 1).

El mostreig es va dur a terme durant els mesos de juny a setembre, mitjançant trapes polytrap.

En total es van recollectar sis espècies pertanyents a la família Ptinidae (3 a la subfamília Ernobiinae, 1 a l'Anobiinae i 2 a la Ptininae). D'elles cal destacar una espècie d'Ernobiinae, la qual només s'havia citat de Navarra en l'àrea peninsular, sent els exemplars estudiats la segona citació ibèrica i la primera per a Catalunya. La resta d'espècies amplien la seva distribució a l'àrea catalana.

De cadascuna de les espècies es relaciona el material estudiat, se'n comenta la distribució general i en particular la catalana, també s'aporten dades sobre la seva biologia i s'acompanya l'habitus del mascle de cada espècie.

Subfamília Ernobiinae Pic, 1912

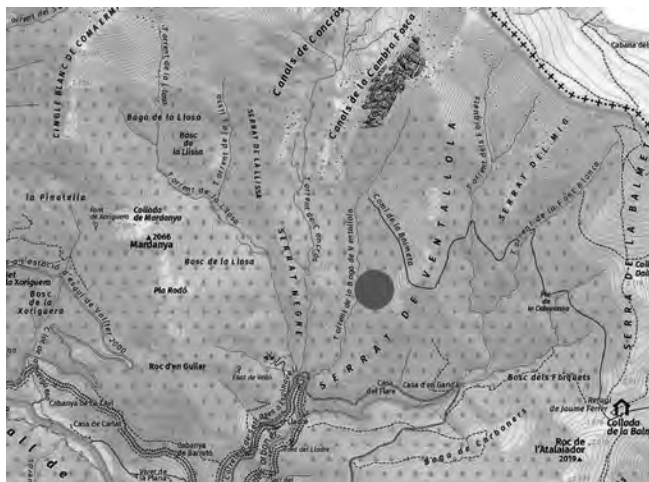
Episernus angulicollis C. G. Thomson, 1863 (Fig. 2)

Figura 1. Indicació del lloc on s'ha realitzat la campanya de recollida. Baga de Ventallola, 1950 m, Setcases, Ripollès, Girona.

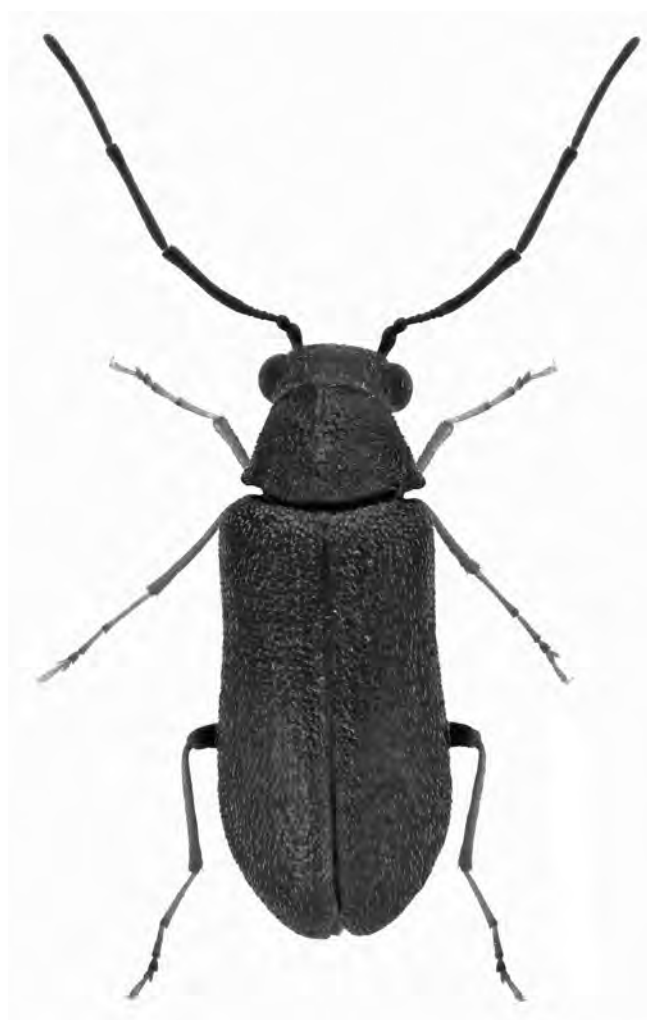

Figura 2. Habitus del ♂ del Ernobiinae *Episernus angulicollis* C. G. Thomson, 1863.

Material estudiat

14 ♂♀, etiquetats: 9 ex. «8-VII-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.»; 5 ex. «25-VII-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.».

NOTA BREU

L'espècie va ser citada per primera vegada en l'àrea peninsular de Navarra (Viñolas & Recalde Irurzun, 2018; Viñolas, 2020), sent la present la segona citació ibèrica i la primera per a Catalunya.

Espècie xilòfaga que es localitza preferentment en *Picea abies* L., citada també de *Pinus cembra* L., *P. sylvestris* L. i *P. uncinata*. (Viñolas, 2020). A Navarra va ser col·lectada en *P. sylvestris* i a Girona en *P. uncinata*. Es considera un bon indicador de l'estat de conservació del bosc, ja que no pot fer el seu cicle en boscos de plantació o en els que la massa forestal ha estat manipulada (Dodelin, 2016).

Figura 3. Habitus del ♂ del Ernobiinae *Ernobius mollis mollis* (Linnaeus, 1758).

Ernobius mollis mollis (Linnaeus, 1758) (Fig. 3)

Material estudiat

8 ex., etiquetats: 1 ex. «25-VI-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.»; 2 ex. «25-VII-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.»; 4 ex. «28-VIII-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.»; 1 ex. «13-IX-2021, Baga de

Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.».

Espècie amb una àmplia distribució paleàrtica (Europa, Àfrica i Àsia) i que ha estat introduïda a les regions Afro-tropical, Australiana, Neàrtica, Neotropical i Oriental, actualment se la pot considerar una espècie cosmopolita (Zahradník, 2007). En la península Ibèrica s'ha citat de Andorra, Espanya septentrional i Portugal, també es coneix de les illes Balears. Girona era la única província catalana de la que no es tenien dades de la seva presència.

Es desenvolupa en l'escorça de resinoses, branques mortes i en les seves pinyes. Com altres espècies del gènere pot atacar la fusta morta sempre que aquesta conservi l'escorça (Viñolas, 2020).

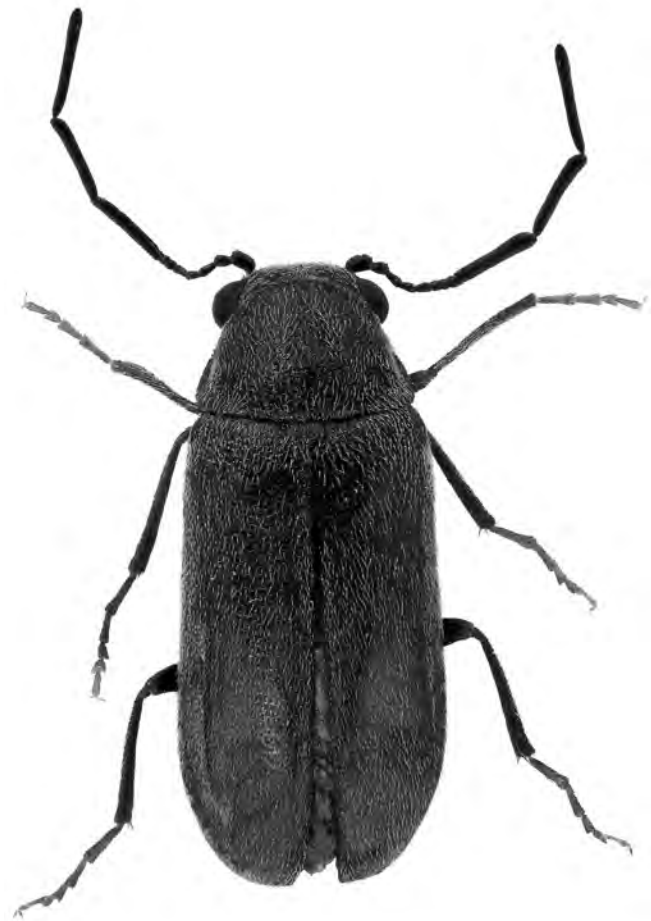

Figura 4. Habitus del ♂ del Ernobiinae *Ernobius nigrinus* (Sturm, 1837).

Ernobius nigrinus (Sturm, 1837) (Fig. 4)

Material estudiat

116 ♀, etiquetades: 31 ♀ «25-VI-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.»; 57 ♀ «8-VII-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.»; 27 ♀ «25-VII-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.»; 1 ♀ «13-IX-2021, Baga de

de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.».

En la península Ibèrica la espècie es coneix d'Andorra (Viñolas & Bookwalter, 2018) i de les províncies espanyoles d'Osca, La Rioja, Lleida, Navarra, Segòvia (Viñolas, 2017, 2020). Els espècimens estudiats són la primera citació per la província de Girona i la segona per a Catalunya. Curiosament la nombrosa sèrie d'exemplars estudiats tots són femelles.

Realitza el seu desenvolupament en branques primes, inicialment atacades per espècies dels gèneres *Magdalis* Germar, 1817 i *Hylastes* Erichson, 1836 (Curculionidae), de *Pinus cembra*, *P. sylvestris*, *P. uncinata* i *Picea abies* (Viñolas, 2020).

Figura 5. Habitus del ♂ del Anobiinae *Hemicoelus costatus* (Aragona, 1830).

Subfamília Anobiinae Fleming, 1821

Hemicoelus costatus (Aragona, 1830) (Fig. 5)

Material estudiat

1 ex., etiquetat: «08-VII-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.».

Espècie d'àmplia distribució europea, en la península Ibèrica es coneix de la mitat septentrional espanyola i portuguesa. De Catalunya ja estava citada de las províncies de Barcelona, Girona i Lleida (Viñolas, 2020).

Espècie estretament lligada a *Fagus sylvatica* L., on efectua el seu cicle biològic, encara que també s'ha localitzat en àrees de *Quercus* sp. sense presència de *F. sylvatica* (Viñolas, 2020).

Figura 6. Habitus del ♂ del Ptininae *Pinus (Gynopterus) dubius* Sturm, 1837.

Subfamília Ptininae Latreille, 1802

Pinus (Gynopterus) dubius Sturm, 1837 (Fig. 6)

Material estudiat

20 ex., etiquetats: 2 ex. «25-VI-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.»; 2 ex. «8-VII-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.»; 10 ex. «25-VII-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.»; 2 ex. «9-VIII-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.»; 3 ex. «25-VI-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.»; 1 ex. «13-IX-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.».

NOTA BREU

Amb una àmplia distribució paleàrtica occidental, esmentada de tota l'àrea ibèrica. De Girona només s'havia localitzat a Blanes i Torroella de Montgri (Viñolas, 2020).

Espècie xilòfaga, pel que sembla estretament relacionada amb coníferes, especialment amb *Pinus sylvestris* (Calmont, 2016; Viñolas, 2020).

Figura 7. Habitus del ♂ del Ptininae *Ptinus (Ptinus) subpilosus* Sturm, 1837.

***Ptinus (Ptinus) subpilosus* Sturm, 1837 (Fig. 7)**

Material estudiat

8 ex., etiquetats: 31 ♀ «25-VI-2021, Baga de Ventallola, Setcases, 1950 m, Ripollès, Girona, A. Planella & E. Piera leg.».

Espècie amb una àmplia distribució europea (Borowski, 2007). A la Península Ibèrica, segons sembla, l'espècie està circumscrita a l'àrea septentrional espanyola i andorrana (Viñolas, 2020). De Girona només s'havia citat de Viladrau.

Espècie considerada estrictament forestal, localitzant-se a la fusta en podriment i de vegades en formiguers (Calmont, 2016; Viñolas, 2020).

Agraïments

Als membres del Projecte «INTERREG SUDOE CERES» Jordi Camprodon i Pol Guardis del Centre de Ciència i Tecnologia Forestal de Catalunya, i Jordi Vayreda i Lluís Comas del Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals. A Albert Vila del Parc Natural de les Capçaleres del Ter i Freser. A Anna Planella i Eduard Piera de Naturalea Conservació S. L. per les col·leccions realitzades.

Bibliografia

- Borowski, J. 2007. *Ptinidae: Gibbiinae, Ptininae*. P. 328-339. In: Löbl, I. & Smetana, A. (eds.). *Catalogue of Palaearctic Coleoptera*. Vol. 4. Apollo Books. Stenstrup. 935 p.
- Calmont, B. 2016. *Coléoptères Gibbiinae et Ptininae de France*. Hors série No 2 du Bulletin de l'Association entomologique d'Auvergne. All Numéric. Clermond-Ferrand. 202 p.
- Dodelin, B. 2016. Sur les *Episernus* Paléarctiques (Col., Ptinidae, Ernobiinae). *Bulletin mensuel de la Société linnéenne de Lyon*, 85 (9-10): 278-302.
- Viñolas, A. 2017. Nueva aportación al conocimiento de los Ptinidae (Coleoptera) de la Península Ibérica e Islas Canarias, con la descripción de un nuevo *Stagetus* Wollaston, 1861 de Navarra. *Archivos Entomológicos*, 18: 137-148.
- Viñolas, A. 2020. Catálogo comentado de los Ptinidae (Coleoptera) de la Península Ibérica, Islas Baleares e Islas Canarias. *Monografies de la Institució catalana d'Història Natural*, 1: 3-179.
- Viñolas, A. & Bookwalter, J. 2018. Six interesting species of Ptinidae (Coleoptera) from Andorra and Tarragona, Catalonia (Iberian Peninsula). *Heteropterus*, 18 (1): 97-106.
- Viñolas, A. & Recalde Irurzum, I. 2018. Los Ernobiinae de la Península Ibérica e Islas Baleares. 1a nota. El género *Episernus* C. G. Thomson, 1863 (Coleoptera: Ptinidae). *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 82: 97-107.
- Zahradník, P. 2007. *Ptinidae* (excepto subfamilias Gibbiinae y Ptininae). P. 339-362. In: Löbl, I. & Smetana, A. (eds.). *Catalogue of Palaearctic Coleoptera*. Vol. 4. Apollo Books. Stenstrup. 935 p.